

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben hához hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, november 9.

Apponyi támad.

A parlamenti harcz negyedik napján felszólalt végre parlamentünknek tagadhatatlanul legjobb szónoka Apponyi Albert gróf is, kinek beszéde mindig nagy politikai eseményt képez. A mostani válságos politikai események között kétszeres érdeklődéssel várták parlamentünk büszkeségének mai beszédét, mely teljesen meg is felelt a várakozásnak.

Beszédje elején meglátszik, hogy Apponyit mélyen elkésérítette az a személyes elű támadás, melyben őt Tisza a szabadelvűpártból való kilépése óta ismételtelen részesítette. Nem maradt ugyan adós akkor sem, de okulva a tapasztalatokon most már nem várja be a támadást, hanem ő maga szolgál egy pár keserű labdacscsal ellenfelének. Áttérve a dolog érdemére Tiszának avval a főargumentumával szemben, hogy a házszabályok fogyatékosága akadály a kormányzásnak, a többségi akarat érvényesülésének, azt a tételt állítja fel Apponyi, hogy a nemzeti akarat nem tud érvényesülni a választási visszaélések miatt s ez rontja meg a parlamentárizmust. Nálunk csak a plutokrácia és a demagog tud érvényesülni, más senki. A választók száma csekély, 1848 óta e tekintetben egy lépést sem haladtunk, az intelligencia nagy része lenyűgözött függő állapotban van, a választó kerületek beosztása aránytalan, a vesztegetések szörnyű mérvet öltenek s így nem nyitakozhatván szabadon a nemzeti akarat, az alkotmányos egyensúly a király és a nemzet között erősen a nemzetnek hátrányára van billentve. Ezt az egyensúlyt kell előbb helyreállítanunk. E tekintetben pedig nem nyugszik meg pusztá ígérekkel, hanem csak ha a parlamenti reform meg lesz alkotva, csak akkor lehet szó a házszabályok revíziójáról és csak olyan mértékben, amennyire fog a parlamenti reform kiterjeszkedni.

Ezután Tiszának arra a fenyegetésére tér át Apponyi, hogy a miniszterelnök esetleg a legerősebb megtorló eszközöket fogja alkalmazni. Erre vonatkozólag nem habozik Apponyi kijelenteni, hogy ennek a jogi következménye az lenne, hogy a parlamentnek minden további határozata, mely az erőszakos házszabályok után jön

létre, semmis. Sőt figyelmezteti Tiszát arra is, hogy e határozatok nem nyerhetnek majd királyi szentesítést, mert ez ellenkezik az alkotmányra tett királyi esküvel.

Apponyinak e rendkívül erős támadását, nem hagyhatta Tisza válasz nélkül. Ugy látszik nagyon erősen találta Tiszát e támadás, mert alig tudott védekezni ellene.

Ő nem hivatkozott a királyra, egyszerűen élt a jogával, indítványt tett, kűdjék ki a bizottságot, ott békésen ellehet intézni a dolgot. Emlékezteti Apponyit, hogy neki mint házelnöknek mennyi keserűséget okozott az obstrukció alatt a házszabályok hiányos volta. Figyelmezteti, hogy a választási jog kiterjesztése az általános szavazati jog elmélete felé tereli őt és megnyitja az utat az alkotmány sanczai közé a nemzetiségeknek s végül arra inti őt és az egész Házat, hogy ez a mai állapot lerombolja a hagyományos szeretetet a király iránt s ajtót nyit az antidinasztikus áramlatoknak.

E két nagy beszéd nem hozta közelebb a megoldást, a nemzet felett lebeg tovább is a politikai válság a maga aggasztó sötétségével, melybe nem világít még a reménynek egyetlen halvány sugára sem.

A helyzet.

A politikai helyzet daczára Apponyi és Tisza mai beszédének, nem javult. Ugy látszik a miniszterelnök még maga sincs tisztában további útjával, mert nem bizik a többségben. A többség fázik az új választásoktól és Tisza multkori tenyegtetése a feloszlással élénk nyugtalanságot keltett a kormánypártban: ezért fordult meg a taktika és ma már csak azt hirdetik, hogy Tisza az ideiglenes házszabályváltoztatást napirend-indítvány formájában és egyetlen szakaszban keresztül fogja hajtani permanens ülésben, de azután csak az ülésszakot rekeszti be és a Házat nem osztja fel. De Apponyi mai beszéde után ez is kétségessé vált. Ezt az indítványt mostani hírek szerint már nem ezen, hanem a jövő héten terjeszti be, vagyis 15-ike után, hogy ebből is megértsék, hogy házfeloszlástól nem kell félni. Hogy mi lesz a permanens ülés során és mivel fog az ellenzék védekezni az erőszak ellen, azt ma bajos tudni; a választ alighanem csak az utolsó pillanat fogja meghozni.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, nov. 9.

Elnök: Perczel Dezső.

Elnök: Felolvastatja az interpellációs könyvet, amelyben Lendl Adolf, Zboray Miklós, Lengyel Zoltán és Polónyi Géza jegyezték be interpellációt, ez utóbbi a német kereskedelmi szerződés tárgyában. Javasolja, hogy az interpellációk meghallgatására a Ház 1 órakor térjen át. (Helyeslés.)

Napirend szerint következnek a

házsabályrevízió

tárgyában beadott indítvány folytatólagos tárgyalása.

Szalay László: A házszabályrevízió ellen indított harcz jogos, és azt meg kell vivni daczára annak, hogy a miniszterelnök a harczot kifigurázta, mert a közszabadságok elleni támadásáról van szó a házszabályrevízióban, azt pedig minden eszközzel meg kell akadályozni. Nem volt indokolt a házszabályrevízió kérdését most felvetni, azok az ügyek pedig a melyeket annak szükségessége mellett fel tud hozni a miniszterelnök, egy sem bír alappal. Így a mult obstrukcióra való hivatkozása sem helyes, mert minden eddigi obstrukciónak jogosultsága is volt, amit bizonyít az a körülmény is, hogy minden obstrukciónak eredménye volt. Nem fogadja el a miniszterelnök indítványát, hanem csatlakozik Kossuth Ferencz határozati javaslatához. (Helyeslés a szél-sőbaloldalon.)

Apponyi beszéde.

Apponyi Albert gróf: Azon kezdte beszédét, hogy őt a miniszterelnök bizonyára nem számítja az ellenzék komoly elemei közé, mert az ő közreműködésére a házszabályok revíziójában semmi esetre nem számíthat. Ez év nyarán jászberényi beszámolójában világosan megmondotta, hogy csupán a mélyre ható parlamenti reformmal kapcsolatban járulhat hozzá a házszabályok módosításához.

A miniszterelnök nagyon tévedett, mikor ugrai levelében azt állította, hogy tavasszal az ellenzék kicsiny töredékének ellenállását a szabadelvűpárti energikusabb föllépésével törte meg. Ez nyilván való tévedés. Hiszen tudjuk, hogy nem az erőszak, hanem Thaly Kálmán föllépése szüntette meg a tavaszi obstrukciót. Nem szabad tehát úgy feltüntetni a dolgot, mintha az ellenzék Tisza előtt már a tavasszal is meghátrált volna.

A miniszterelnök, hogy az obstrukció zománczát letörölje, bizonyos háttérrel rajzolta legutóbb lefolyt obstrukciónak. E rajzból azonban kifelejtette azt az epizódot, hogy Széll kormányzásának egy udvari intrika vetett vé-

Sirolin

A legkiválóbb tanárok és orvosoktól mint hathatós szer:

tüdőbetegségeknél, lélegzőszervek hurutos bajainál, úgy mint idült bronchitis, számarhurut és különösen lábbadozóknál influenza után ajánlatik. Emeli az étvágyat és a testsúlyt, eltávolítja a köhögést és a köpetet és megszünteti az éjjeli izzadást. — Kellemes szaga és jó íze miatt a gyermekek is szeretik. A gyógyszerárakban üvegenként 4.—kor.-ért kapható. — Figyeljünk, hogy minden üveg az alanti czéggel legyen ellátva:

F. Hoffmann-La Roche & Co vegyészeti gyár Basel (Svájc)

480.

get (Nagy zaj a baloldalon.) s ennek eredményeként Tisza István gróf kapott kabinet alakításra megbízást, még pedig abból a szempontból, hogy az ugynevezett erős kéz politikáját kiméletlenül keresztül vigye. Ez talán nem volt minden befolyás nélkül a történetekre, mert természetesen, hogy a felénk nyújtott kezét kevesebb bizalommal fogadtuk, mikor ugyan azt a kezét kevéssel előbb ökölbe szorítva láttuk. Rontotta a helyzetet Héderváry grófnak temesvári program beszéde is, melyben alkotmányunk két hiányának azt állította, hogy mikor a törvényhozás bármi ok miatt szünetel, a kormányzás biztosítva nincs (Felkiáltások balról: 14-ik §.) és hogy házszabályaink fogyatékosak, mert a többség akaratának érvényesülése nincs eléggé biztosítva. Ehhez nem kell semmi kommentár.

Tisza István gróf miniszterelnök is ebből a szempontból akarja a házszabályok revízióját. De megfelelkezik arról, hogy a nemzeti akarat érvényesülésének nem az az akadály, hogy a parlamenti többség nem tud érvényesülni, hanem azok a visszaélések, melyek a többség megalkotása körül történnek, legvastagabb visszaélések meg vannak ugyan szüntetve, de az emberi ravaszságnak még mindig annyi módja van a törvények kijátszására, hogy a törvényhozásnak a visszaélések ellen még mindig újabb és újabb eszközöket kellene keresnie. Az etetés és itatásnak, a vesztegetésnek még mindig annyi módja van, hogy a gazdag ember a szegénnyel szemben az alkotmány szellemével teljesen ellenkező előnyt élvez, amely előnyt egyedül a demagógia képes ellenőrizni. A plutokratizmus és a demagógia befolyásainak túlsúlya közt az igazán komoly és higgadt elemek nem tudnak érvényesülni. Egy másik ok, hogy a választók száma még mindig elenyészően csekély a nép számához képest. Ötven év alatt a jogkiterjesztés terén egy lépést se tettünk előre. Jellemző epizód korszakunk felfogására, hogy még jó indulatu férfiak is nemzeti veszedelemnek tartják a választói jog kiterjesztését. Ha elődeink 1848-ban így okoskodtak volna, akkor bizonyára nem törölték volna el a nemesi privilégiumot, és fentartották volna a régi rendszert, ha mesterséges kiváltságuk fentartásában látták volna az alkotmány biztosítását. De ők át voltak hatva attól a tudattól, hogy a nemzet magyar nemzeti jellege nem függ mechanikus rendszabályoktól, hanem az egy történeti és társadalmi tény, s ebből kifolyólag az alkotmány ereje jobban van biztosítva, ha annak sánczai közé minél nagyobb rétegeket fölveszünk. (Zajos tetszés a baloldalon.) Csak nagy baj, hogy a magyar intelligencia nagy része lenyűgözött állapotban van. Vannak városok, hol a hivatalos szavazatok ellen lehetetlen küzdeni, mert ott olyan a helyzet, hogy még az ellenzéki is átadja a helyet a kormánypártinak, nehogy olyan elemek győzedelmeskedjenek, amelyek igazán veszedelmesek volnának.

A nemzeti akarat megnyilvánulásának eshetősége tehát teljesen össze van zsugorodva és nagy bajokban szenved. A hatalom, a kormány csinálja a többségeket, s az alkotmányos egyensúly a király és a nemzet között a nemzetnek hátrányára erősen meg van zökkentve. (Taps a baloldalon.) A mi alkotmányunk a király és a nemzet összefüggésén alapul, meg vannak a királynak alkotmányos jogai, amelyekhez senki nyulni nem akar, de vannak a nemzetnek ismét jogai, amelyeket tisztán kell,

gyakorolni s ezeket nem szabad királyi hatalom által befolyásolni. (Taps a balon) A hatalmak egyensúlyát fenn kell tartani, úgy a nemzet, mint a trón érdekében, mert különben a korona iránti szeretetet és a király iránti tiszteletet ássák alá. Ha már alkotmányjog reformokhoz fogunk, akkor lássunk a dolgok mélyére s ne ignoráljunk oly tényeket, amelyek fenyegető alapot még nem öltöttek ugyan, de már most orvosolandók, nehogy egykor romboljanak. Mindenek előtt tehát az alkotmányos erők és hatalmak most nem létező helyes egyensúlyát kell helyreállítanunk s a többsérről csak akkor beszélhetünk.

Polónyi Géza: Ha ez megtörtént.

Apponyi Albert gróf: Nagyon természetes, hogy a reformok pusztá igéreteért én a házszabályok revíziójához hozzá nem járulok. (Taps a baloldalon.) Csak ha majd a parlamenti reformot megalkottuk és csakis oly mértékben, amint a reform kiterjeszkedik, csakis akkor és úgy járulhatunk hozzá a többség jogainak biztosításához.

A miniszterelnök a most folyó vitának már második napján úgy nyilatkozott, hogy miután a vitának obstrukciós jellege van, ő fel lesz jogosítva a legerősebb megtorló eszközök alkalmazására. Ha a nyilatkozata mögött az a gondolat lappang, hogy a Ház valamely határozata kimondassék a házszabályok által meg nem engedett módon, a jogi következménye ennek az lenne, hogy a Háznak minden további határozata, mely az ily erőszakos házszabályok segítségével jön létre, alkotmányjogiilag semmis. (Zajos tetszés a baloldalon. Tisza István gróf kezével legyint.) Nem hiszem, hogy ily módon a törvényhozási munka lehetséges lesz s nem hiszem, hogy ezt az alkotmányra tett eskü megengedné.

Ugron Gábor: Mindnyájan republikánusok leszünk!

Polónyi Géza: Annyi bizonyos, hogy akkor lesz antidinasztikus párt! (Nagy zaj.)

Olay Lajos: Szeretném látni azt az elnököt, aki ezt megcsinálja! Annak a füle az én kezemben marad! (Nagy derűlttség.)

Apponyi Albert gróf: Annak a szilárd bizalmannak adok kifejezést, hogy az ily módon letárgyalt javaslatok, ha a király elé terjesztik is őket, nem kapnak szentesítést, miután azoknak szentesítése az alkotmányba ütközik. (Taps a baloldalon.) A miniszterelnöknek előbb azokat a reformokat kellett volna munkába vennie, amelyekre már ígéretet tett és kötelezettséget vállalt, nem pedig ily indítvánnyal, amelyek sürgőssége semmiképpen igazolva nincs. A mi alkotmányos életünk egészségén rágódó bajok orvoslásához az egész ellenzék hozzájárul, de a szülő a beteg szimptomák megerősítésére semmiképpen sem kapható. (Zajos éljenzés és taps a baloldalon; a szónokot számosan üdvözlölik.)

Az elnök tíz perczre fölfüggeszti az ülést.

Tisza felelete.

Szünet után

Tisza István gróf miniszterelnök szólal fel. Tiltakozik ama vád ellen, mintha a tervezetbe belevonta volna, vagy bele vonni akarta volna a királyt. Meglepi e vád Apponyi részéről, aki a Bánffy-féle obstrukció alatt a homó regiuszal tárgyalt. (Taps, helyeslés jobbról.) Ha ő oly fontos kérdésben mint a többség

bizalmából miniszterelnök, megtette előterjesztését, jogával élt.

Egy hang balról: Mi az?

Tisza: Képviselő ur most se érti. Apponyi pedig épen ma tett szemrehányást, hogy pre-judikált. (Nagy tetszés jobbról.) Ma re mond többet, mint hogy bizottságot ki kell küldeni s ott békésen megoldani a kérdést.

Lehetetlen, hogy Apponyi ne érezné a reform szükségét, hogy elfeledte volna a keserűségeket, melyeket elnöki széken tapasztalt. Hisz ismét és ismét felszólította az ellenzéket, hogy ne tapodják lábbal a házszabályokat. De Apponyi természete, hogy bizonyos szükségszerűségeket, ha azok kellemetlen következményekkel jártak a gyakorlatban, összekapcsolt, tetszetős jelszavakkal (Nagy zaj a balon. Rákosi Viktor: Ez kicsinyes dolog!) s tágra nyitja az ajtót mindenki előtt, aki meg akar hátrálni az adott pillanatban.

A nemzeti akarat megvalósítására hozott a kuriai bíráskodás Apponyi éveken át nem mondta, hogy meg van hamisítva a nemzeti akarat és bár hozzá van szokva az ő kontrasztjaihoz, ma mégis meglepte e kijelentése. Nem tartja tökéletesnek a kuriai bíráskodást, de állítja, hogy a kuriai bíráskodás hiánya sokkal nagyobb tért adnak az olyan politikai irányoknak, mely ígérekkel és tetszetős jelszavakkal korteskedik. (Tetszés a jobboldalon.) Aki azt mondja, hogy a mai többség azért nem képviseli a nemzeti akaratot, mert a választók száma nem elég, azt az általános szavazati jog felé fogja az elmélete hajtani.

Zajos kiáltások jobbról: Hát hozza bel!

Tisza: De a haladásnak nem az a módja, hogy a választói jogba bevonjunk olyan elemeket, a kik erre nem érettek. Birjanak azok kellő szellemi képességgel, hogy jogukat a haza érdekében használják. (Éljenzés jobbról.) Az az eljárás, mely a nemzeti elemeket derűre-borúra felruhazza választói jogokkal minden kritika nélkül, az nem liberálizmus, hanem demagógia. (Taps jobbról. Zajos hopp kiáltások balról. Hopp! Hoppl! Ugorjon!)

Ismét hangoztatja, hogy a magyar nemzeti politikának alapját kell megvetni. (Ellenmondás balról.)

Gondolják meg, hogy a mai állapot lerombolja azon hagyományos szeretetet, mely veszélyes pillanatokban egy táborba hozza a magyart, ez az állapot a milliók keblében élő érzelmeket mérteljezi meg. Ujból ajánlja a javaslatot. (Taps jobbról. Az ellenzéken: hopp kiáltások. Abczug Tisza! Éljen Apponyi!)

Tisza István beszéde után az interpellációk tárgyalására került a sor. Az első interpelláció az volt, hogy miért adta a kormány oda a »Budapesti Közlöny« hivatalos lap nyomását a mostani előállítójának árlejtés nélkül.

Tisza István gróf miniszterelnök: Mert árlejtés nélkül is ez volt a legolcsóbb.

A második interpellációt Berzeviczy miniszterhez intézték a temesvári tanítóképezde botránya ügyében.

Berzeviczy miniszter: Már vizsgálatot indítottam az ügyben.

Ezután nagy házszabályvita támadt azért, mert 20 képviselő név szerinti szavazást kért. Az ülés vége egyenyed 4 órakor.

Az Egyesült Államok elnöke.

Az Észak-amerikai Egyesült-Államokban végbement az elnök-választás. Roosevelt lett újból a hatalmas állam feje.

A választás nagy izgatottsággal ment végbe.

Rooseveltnak igen erős vetélytársa akadt Parkerben.

A választás reggel hat órakor kezdődött. A választás napja általános ünnep nap Amerikában. A szavazó urnák többnyire kisebb üzletekben, rendszerint szivar trafikokban voltak fölállítva. Roosevelt szintén fog szavazni és mint newyorki polgár megtette a 300 mérföldnyi utat Washingtonból Newyorkig s Oysterbayben, ahol lakása van, adta át szavazó-céduláját. Ellenjelöltje, Ezopész faluban szavazott. Mind egyik elnökjelöltnek az volt az ambíciója, hogy a választók hosszú sorának végén foglaljon állást és hogy semmi szín alatt se lépjen ki a sorból, hogy a többi választónál előbb szavazzon. Ott ált esetleg órák hosszáig munkások és szerezsenek között, s az újságírók lelkes jelentéseket írtak arról, hogy Amerikában mindenki egyenlő.

Este kilencz órakor vége volt a szavazásnak. A szavazás Roosevelt győzelmével végződött.

Az utolsó pillanatokban Roosevelt hívei rettenetes erőlködést vittek véghez, hogy a győzelmet a magok számára biztosítsák. Roosevelt állítólag 25 millió koronát adott ki választási czélokra, míg a trösztök amelyek az utolsó héten szintén Roosevelt pártiak lettek, szintén ugyanannyit áldoztak.

New-York, nov. 9. Rooseveltet nagy többséggel elnökké választották. Parker este félkilenczkor a következőket táviratozta Rooseveltnek: A nemzet szavazatával nyomtatékosan helyeselte igazgatását. Üdvözlöm Önt. Roosevelt köszönő táviratot küldött.

New-York, nov. 9. A mértékadó demokrata körök megerősítik Roosevelt megválasztásának hírét. A választás eredményéhez azt írja a Roosevelt-ellenes New-Yorker Staatszeitung, hogy sikeréhez legnagyobb részben személyes népszerűsége járult hozzá. A demokrácia nem nyerte vissza a nép bizalmát, a melyet a bryanizmussal eljátszott. A legnagyobb veszedelem most már az, hogy a radikális elemek ismét felül kerekednek.

New-York, nov. 9. A Daily Mail jelenti New-Yorkból, hogy ez alkalommal többen vettek részt az elnökválasztásban, mint valaha. A választók száma túlhaladta a 14 milliót.

London, nov. 9. A Reuter ügynökség jelenti New-Yorkból éjjel fél 12 órakor: Roosevelt elnök kiáltványt tesz közzé, melyben azt mondja, hogy az amerikai nép becsülése mélyen meghatja A megbecsülés ama módból tünt ki, amelyben a nép az iránt való bizalmát fejezi ki, amit Roosevelt tett vagy tenni akart, Roosevelt hozzáteszi, hogy bár hivataloskodásának első szakasza nem volt teljes, semmi körülmények közt sem lép fel elnökjelöltnek és az elnöknek való meghívást sem fogadja többé el.

New-York, nov. 9. Rooseveltet New-York államban választották meg. Ezzel biztosítva volt elnökké való megválasztása. Kiggins köztársasági New-York állam kormányzójává választott meg. Az állam több választókerületében New-York városon kívül a köztársaságiak sokat nyertek. Parker New-York állam vidéki kerületeiben aránylag kevesebb szavazatot kapott, mint Bryan 1900-ban.

New-York, nov. 9. Roosevelt többsége New-York államban felülmúlja 200,000 szavazatot Kigginst több, mint százezer szavazattal többséggel választották meg New-York állam kormányzójává. Aesopusban, Parker lakóhelyén Roosevelt 173, Parker 159 szavazatot kapott. Chicagóban a szocialista elnökjelöltre 45,000 szavazatot jutott.

New-York, nov. 9. Cripple Treckben és Coloradóban a választás igen mozgalmas volt. Goldfieldben két demokrata választó agyonlőtt

egy republikánus segédsheriff, kit a választási helyiségből kiutasítottak. Midwayban (Colorado) egy demokrata segédsheriffet megsebesített egy köztársasági választó.

A közbérlőhid-ügye.

— A főmérnök memorandumja. —

Évtizedek óta panaszkodnak a nagyváradi mészárosok, hogy a vágóhid hűtőjét nem lehet használni, mert a hus megromlik benne. Alig pár óra múlva zöld nyálka vonja be, amely undorító. Pár évvel ezelőtt pedig a mostani polgármester, mint akkori főkapitány, megszürette a hűtő kamara, helyesebben jégkamara átalakítását, mert a patkányok összejárják és összepocskolják a húst.

Ennek dacára azóta mit sem tett a város ebben a fontos közegészségügyi kérdésben. A mészárosokat azonban kötelezik a jégkamaraik díjak fizetésére, dacára, hogy azt nem használják s másutt kell jégvermet bérelniök.

Remélhetjük azonban, hogy a közeljövőben ez a fontos közegészségügyi intézményünk is a modern követelményeknek megfelelően fog kiépítettetni.

Köszeghy József városi főmérnök nagy elfoglaltsága mellett is szakított időt a kérdés tanulmányozására s nagy szabású memorandumot dolgozott ki a vágóhídi hűtő berendezés felépítése ügyében.

A memorandumban egy jéggyárral kapcsolatosan van kontemplálva a hűtőkamara s a szükséges hajtóerőt a városi villamos telep szolgáltatná.

A főmérnök úgy a külföldön, mint a magyarországi városokban tanulmányozta a vágóhidakat és hűtőberendezéseket s a szerzett tapasztalatok és tanulmányok alapján állította össze érdekes és a legapróbb részletekre is kiterjedő előterjesztését.

A memorandum a hűtésre vonatkozólag a következőket mondja:

A hűtést egy fizikai folyamat okozza, mely abban áll, hogy egyes folyadékok, ha nyomás alól folyékony állapotban alacsonyabb nyomás alá kerülnek, elpárolognak. A párolgás sok meleget köt meg, más szóval a párolgás hideget készít. Manapság rendszerint a folyékony amóniákat használják fel erre a célra. A folyékony amóniák a nyomó hengerből egy kigyózó csőbe jut, ott elpárolog, az elpárolgás eme csőtől meleget von el és a csövet mintegy husz fokra lehűti. A gáz a tágulás folytán melegszik, ezt a megmelegedett gázt aztán hideg kutvizzel kondenzálják, s az így hevített gázt egy kompressor, melyet kívülről valamely motor mozgat, nyomás alatt folyékony állapotba nyomja össze. A folyékony amóniákat a kompressor aztán újra a párologtató csőbe küldi.

Ez a körfolyamat folytonosan ismétlődik. A csővezet többnyire egy vasedényben van elhelyezve, melyben nehezen fagyó sós víz áll. A csővezet felső részére ugyancsak ilyen sós vizet permeteznek, mely szintén csöveken jut az alsó tartályból a csővezet fölé és ezen a fagyos víz függönyökön át exhanstorról nyomják be a hideg levegőt a hűtőbe. Az exhanstor a hideg levegőt magából a hűtő kamrából szívja ki és megtisztítva küldi oda vissza.

A hideg sós víz-függöny ugyanis minden pára tartalmát és minden bakteriumot leköti, ennek folytán nemcsak hideg, hanem száraz és pormentes, valamint bakteriummentes levegő is jut be a hűtő térbe. Ebben rejlik a hus konzerválás titka. Az ilyen hűtőben a friss hus hat-nyolcz hétig is eláll.

Kiterjeszkedik a főmérnök a hűtők méreteire s példákkal, számításokkal a helyi viszonyokra tekintettel állapítja meg a hűtőkészülék

méreteit. Hivatkozik arra, hogy a nagyváradi közönség jó része nem is tudja, hogy a hus csak akkor jó, ha az 6—8 napig a hűtőben áll.

Ebből aztán a következő konkluzióra jut:

A hűtőt akkorára kell tervezni, hogy abban egy napi vágott husnak másfélszerese is elférjen. Tekintettel arra, hogy Nagyvárad város lakossága 10 év alatt felszaporodik 60,000 főre, a férő hely megállapításánál nem a mai lakossági számot kell alapul vennünk, hanem ezt a 60,000 főnyi lakosságot, hogy a hűtőt 10 éven belül ne kelljen bővíteni.

Továbbá figyelemmel kell lenni arra is, hogy a hűtők berendezése után nem lesz szükség arra, hogy minden nap vágjanak; teljesen elég lesz, ha minden másodnap lesz vágás. A hűtő kihasználásának óriási előnye éppen ebben gyökereznek; mert ezáltal kisebb egészségügyi személyzettel dolgozhatik a szakiparos. Aki kisebb erővel dolgozik, elég ha a jövőben egyszer vág hetenkint; a hűtő épen és szárazon megfogja őrizni a húst hetekig; más részt pedig az ellenőrzést, a köztisztasági viszonyokat ez az eljárás sokkal kedvezőbb helyzetbe hozza, mint a mindennapi vágatás, tehát közérdekből is előnyösebb az.

Ennélfogva egészen bizonyos, hogy hatóság és az iparosok, mihelyt a hűtők becsét és értékét megszokják, magok fognak áttérni a ritkább vágatási napokra. Tegyük tehát fel, hogy a jövőben hetenkint csak három vágatási nap lesz.

A hűtőkamrát jéggyárral kombinálja a főmérnök, amely jövedelmet is biztosítana a városnak.

Majd rátér a hűtők költségeire s a következő eredményre jut számításában:

Nagyváradon létesítendő hűtő és jéggyár összes előállítási költségeit az épület költségeivel együtt 225,000 koronára veszi fel.

Ebből a költség összegből az építkezésre felvehetünk 80,000 koronát, a gépi és vas berendezésekre pedig 145,000 koronát.

Az építkezési költségeken takarékoskodni valószínűleg nem lehet; ellenben a gépi berendezés az erős verseny folytán napról-napra jutányosabb lesz. Ott ahol jéggyárat nem állítottak fel, a hűtő gépek költségei is alacsonyabbak lettek.

Az évi üzem költségeket, az építési összeg annuitásával és személyzettel együtt 32060 koronában veszi fel s ezzel szemben a bevételeknél jégeladás és hűtőkamara használati díjban ugyanennyit állapít meg.

A hűtők használati díját minél alacsonyabbra óhajtja a főmérnök felvenni, s azért azt javasolja, hogy az eddigi vágóhídi díjakat 50 %-al emeljék fel. Ezt a következőkkel indokolja meg a főmérnök:

A vágóhídi díjak arányos felemelése más városok viszonyaihoz mérten nagyon helyén való.

Azoktól, akik csak akasztó szeget bérelnék a közös hűtőben, méltóztassék szegenként évi 5 korona bért szedni; azoktól pedig, akik elkülönített cellát akarnak bérelni, a cellák bérleti árát négyzetméterenként és évenként méltóztassék 35 koronával megállapítani.

Ezen az uton a közel 30,000 koronát kivető vágóhídi díjak után többlet bevételeink volna 15,000 korona; a hiányzó mintegy 6000 koronát a hűtők bére okvetlenül fedezni fogja.

A főhűtőben ugyanis egy négyzetméter térre átlag 5 fogas szeget lehet számítani.

Ennélfogva a zárható cellákban egy szeg bére évenként 7 korona volna, a közös hűtőkben pedig 5 korona.

Az iparosok egy kis gondolkodással ily uton nagyon megtalálják a számításukat. Eltekintve attól, hogy a jég hordástól meg lesznek kímélve, a hűtés minden előnye, a vágatási napok megapasztása, üzletük és üzemük biztonsága, a rizikó majdnem teljes kirekesztése, részükre számokban alig kifejezhető előnyöket biztosítanak.

Még a hűtő épület elhelyezésére s a sertés

vágóhid felállítására tesz javaslatot a főmérnök s a következőkkel fejezi be érdekes és figyelemre méltó előterjesztését:

Mindezek után a következő intézkedéseket kérem a tekintetes Tanácstól:

1. Mondja ki a tek. Tanács, hogy miután a sertés vágóhid és a hűtők berendezése a házi pénztár megterhelése nélkül keresztül vihető, a sertés vágóhid és a hűtők felépítésének szükségére mellett állást foglal.

2. Eme berendezések ügyében a mellékelt helyszínrajzon csatolt elhelyezést helyén valónak tartja és e tárgyban a szakiparosokkal való értekezlete után konkrét javaslatot terjeszt a törvényhatóság elé.

3. A szabályrendeletig megállapított vágóhidi díjak megváltoztatása iránt javaslatot tesz.

4. Az építés engedélyezése iránt a törvényhatósági bizottságot megkeresi s a végrehajtásra a tanács részére megbízatást eszközöl ki.

5. A hűtő és vágóhid vasszerkezeteknek és gépeinek szállítására verseny tárgyalást hirdet, melynek eredménye után a mérnöki hivatal a részletes tervek elkészítésére utasítja.

Miután javaslatom Nagyvárad közegészségügyét egy fontos lépéssel viszi előre, anélkül, hogy ez pénzügyi megterhelést vonna maga után ajánlom javaslatomat a tekintetes Tanács figyelmébe.

UJDONSÁGOK.

Katholikus Szabad Liceum.

A Katholikus Kör az idén negyedik sorozatát rendezti a Katholikus Szabad Liceum előadásainak, melyek tavaly is oly fényes eredménnyel jártak. A rendező bizottság tegnap *Böszörményi Géza* elnökle alatt ülést tartott; jelen voltak: *Palotay László*, *Grócz Béla*, dr. *Hoványi Gyula*, dr. *Némethy Gyula*, dr. *Vucskics Gyula*, *Beleznay Antal*, *Nevorall István*, dr. *Krüger Aladár*. A bizottság megvitatta a rendezendő matinék és estélek módozatait s megállapította, hogy az előadási sorozatot decz. 8-án Immaculata-ünnepélylyel kezdi meg. A részletes műsort később tessük közzé; a legközelebbi ülésen az elnök, továbbá az irodalmi részről dr. *Krüger Aladár*, a zenei részről *Beleznay Antal* tessznek előterjesztést.

Fundamentum ásás emberhalállal.

— A vállalkozó hanyagságának áldozata —

Másutt is, Nagyváradon is a kisebb építkezések foganatosítására jogosult vállalkozók között vannak — sajnos többen — olyanok, kik csak vállalni tudnak, de a vállalkozók kötelességéről halvány sejtelmük sincs, mert nincs meg a kellő képzettségük. Ennek tudható be aztán a sok szerencsétlenség, ami ujabban gyakran előfordul a kisebb építkezéseknél s a munkások fizetik meg gyakran életükkel a vállalkozó nem tudását, hanyagságát.

Tegnap Nagyváradon is történt ily szerencsétlenség egy kisebb építkezésnél a vállalkozó hanyagsága következtében. Egy ember meghalt egy másik súlyosan megsérült úgy külsőleg, mint belsőleg. A szerencsétlenség az alapásánál történt, a felhányt föld leomlása következtében. A gondatlan vállalkozó ugyanis nem deszkáztatta ki a gödröt. Tudósításunk a rémes esetről a következő:

A Körös-utca 1. szám alatt *Szabó Gyula* vendéglős házában *Szabó László* kelmefestő részére, az udvarban vasaló műhelyt épített a háztulajdonos *Faur Ferencz* kőműves iparos vállalkozó az építő. Ennek 3 napszámosa az alapot ásta tegnap délután is. A 6 méter hosszú félméter széles és 2 m. 40 cm. mély gödörben

lent *Jernye Tamás* és *Popa Mitru* ásták a porhanyó földet, fent pedig *Kuricskó János* lapátolta a kihányt földet. Ugy fél 2 óra tájt délután *Kuricskó* lábai alatt megcsuszamlott a part és a körülbelül 15 mázsás földtömeg leomlott a gödörbe, magával rántva *Kuricskót* is. *Jernyét*, ki lehajolva csákányozott, a földtömeg teljesen, *Popát* pedig derékig betemette. A szerencsétlenül jártaknak a házbelielők közül *Kolm Salamon* péksegéd, *Eisman Sándor* és egy 37-es póttartalékos katona, valamint a rendőrségről elősietett rendőrök mentek segítségükre. Mire azonban *Jernyót* kiásták már nem volt benne élet. A nagy tömeg föld agyonnyomta. *Popa* lábain sérült meg s valószínűleg belső sérüléseket is szenvedett. A mentők a közkórházba vitték. *Kuricskónak* nem esett baja. A helyszínén megjelentek nemsokára az ügyészség részéről *Vámossy* kir. alügyész, *Nizsalovszky* vizsgálóbíró kik *Papolczy* alkapitány és *Halász* állami mérnök közbenjöttével tartott vizsgálat során megállapították, hogy a feltöltéstől keletkezett talajomlás a dúczolás hiánya okozta, s a vállalkozót e tekintetben mulasztás terheli. A hatóság különben haladéktalanul betiltotta az építkezés folytatását. A vállalkozó bizonyára megadja árát felületes szakértelmének s hanyagságának.

Előadás a távol Keletről.

A Katholikus Kör ünnepélyrendező bizottsága nem sokára érdekes előadást fog nyújtani Nagyvárad közönségének. Gróf *Vay Péter* lejön a Katholikus Körbe s előadást fog tartani Mandsuriáról, Koreáról és Japánról. Az előadást mintegy száz vetített képpel fogja illusztrálni. Körünk nagyban készül a nagyhirű, s apostoli buzgalmu férfi fogadtatására, a ki ezzel az előadásával már Budapesten is nagy feltűnést és érdeklődést keltett. Már csak a tárgy aktualitása is nagy közönséget fog vonzani, a melynek érdeklődését azonban még inkább le fogja kötni az előadás maga. Az előadás idejét legközelebb közölni fogjuk.

* **A mai közgyűlés.** Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága ma, csütörtökön délután tartja november hónapi rendes közgyűlését. A tanácskozás legérdekesebb tárgya a fogalmazó választás lesz. Élénk küzdelemre van kilátás, mert a pályázók közül többnek erős pártja van. A többi ügyek között alig kerül fontosabb s mivel az interpellációk is agyon vannak silányítva, a választástól eltekintve, valószínűleg csendes lesz a közgyűlés.

* **A nagybárodí templom felszentelése.** Nagybárodon az ujonnan épített gör. kath. templomot e hó 8-án szentelte fel *Radu Demeter* püspök. A környék összes intelligenciája részt vett az ünnepélyen, mely reggel 9 órakor fényes segédlettel tartott nagymisével kezdődött. Az ünnepélyt este 8 órakor hangverseny követte. Dr. *Radu Demeter* püspök már hétfőn délután megérkezett s úgy Réven, valamint Nagy-Bárodon nagy ünnepélylyel fogadták. Mindkét község hatalmas díszkaput állított fel s ezrekre menő tömeg várta a püspök megérkezését. A felépítéséhez a lakosság felekezeti különbség nélkül járult hozzá s a csinosan felépített templom munkálatai körül nagy érdeme van *Perényi Emil* nagybárodí lelkésznek, aki fáradhatatlanul küzdött, hogy a szent cél elérjék.

* **A telefon országos reformálása.** A telefon elterjedtsége dolgában igen fontos reform van készülben, mint értesülünk a kereskedelmi minisztériumban. Az állam ugyanis az összes telefonhálózatokat magához váltja és

egy szervezett, s a közönségnek nagy előnyöket nyújtó, úgynevezett telefon monopoliumot létesít. A reformoknak legkiemelkedőbb pontja az, hogy ezentúl a bevezetés teljesen ingyenes lesz, s a használati díjat egész évre 12 koronában állapítják meg. Az egész országban telefon zónákat állítanak fel, a beszélgetések díjait ezekhez szabják. A megalkotandó törvényjavaslat értelmében jövőre a felhívó fizet megfelelő díjat, ami a városban, mint első zónában, egy beszélgetésre, három percenként számítva, 3 fillér lesz. A második zónában 5 fillér és így tovább. Három percnyi budapesti beszélgetés legföljebb 1 kor-ba kerül az új díjszabás szerint. A zóna-rendszer ellenőrzésére egy egész külön módszert hoznak be, mely abból áll, hogy a felhívó és a felhívott számát a kezelő felírja egy különböző színű zónarubrikákkal ellátott nyomtatványra a beszélgetés végén. Ezt a blankettát kitöltve megfelelően, egy pneumatikus készülékkel továbbítják egy központi helyiségbe, ahol a rajta levő adatokat (dátum összeg) elkönyvelik az illető előfizető neve mellé. A fenti adatokból is megállapítható, hogy a reform keresztülvitele után a magyar telefon egyike lesz a legolcsóbbaknak s mindjárt a svéd után következik, mely a legjutányosabb Európában. Svédországban tudvalevőleg ezen a téren teljesen szabad rendszer uralkodik, s az állam a szó szoros értelmében versenyzik a magánvállalatokkal. A konkurrenzia oly nagy hogy három évi előfizetés után egy évig bárki ingyen használhatja az állami telefont. A m. kir. kereskedelmi minisztériumban nagyban folytak a korszakalkotó reform előkészületei, amelyek 1905-ben remélhetőleg kész törvényjavaslatban fognak végleges formában testet ölteni.

* 300 korona a Tisza szoborra.

Nagyvárad város és Biharvármegye törvényhatóságai elhatározták, hogy együttesen indítanak akciózt néhai *Tisza Kálmán* volt miniszterelnök szobrának felállítására. Mivel az első lépést erre Nagyvárad városa tette s a szobor is itt állítatik fel, a gyűjtést szintén Nagyvárad városa eszközli. A szoborra már eddig, mint halljuk, körülbelül 2000 korona gyűlt össze, de valószínűleg ennél jóval nagyobb összeg van már aláírva a kibocsátott gyűjtőíveken. Tegnap a volt miniszterelnök egyik legbuzgóbb híve: *Hegedüs Sándor* volt kereskedelmi miniszter 300 koronát küldött a szobor-alapra *Rimler Károly* polgármesterhez. Az összeget a szoboralaphoz csatolták.

* **Elhelyezett kapitány.** A nagyváradí helyőrség egyik derék tisztjének távozásáról értesülünk. A hadügyminiszter ugyanis *Balogh Sándor* 37. gyalogezredbeli kapitányt, ki már hosszabb idő óta szolgál Nagyváradon, Gyulafehérvárra helyezte át. *Balogh kapitány*ban a város előkelő polgári társadalma is közkedvelt, fáradhatatlan buzgalmu tagot veszít, mert nem volt különösen jótékonycélú mozgalom, mulatság, melynek rendezésében ne vett volna tevékeny részt.

* **Késelő örült.** A Szacsvai-utcai Bárányka vendéglőben éjjeli 1 óra tájt *Tarcsi József* asztalos iparost, amint ez a *Simon György* vendéglőssel beszélgetett, *Berta* Péter foglalkozás nélküli egyén megtámadta, földrepergte és zsebkésével össze-vissza szurkálta. *Berta* azután elment. A súlyosan sérült ember sebeit *Molnár Márk* és *Rózsa Sándor* rendőrök kötözték el, majd az előhívott *Konrád Béla* dr. orvos is segítségére volt a sebesültnek. *Tarcsit*, kinek sérülései életveszélyesek a közkórházba szállították a mentők. Bertát pedig, ki tegnap egész délelőtt ivott, délből a kis hidon *Drén Gábor* rendőrellenőr fogta el. Midőn azután lezárták Bertát, ez dühében felszakította deszka fekhelyét és azzal bezúzta börtöne ablakait. Végre is meg kellett lánczolni a dühöngő nagy erejű embert. Miután *Berta* már tébolydai gyógykezelés alatt állott, s nem valószínű, hogy közveszélyes örült, a rendőrség orvosilag

megvizsgáltatja és az elmeorvóházba szállíttatja a szerencsétlent.

*** Jókai Mór-utca Nagyváradon.** Említettük már, hogy a v. főmérnök előterjesztést tett a tanácshoz az iránt, miként a Ländler Ferencz holdvilág-utcai nagy telkén kihasított új utcát Jókai-utcának nevezzék el. A városi tanács tegnap tartott ülésében foglalkozott a főmérnök előterjesztésével s elhatározta, hogy a város törvényhatóságának javasolja, miszerint az új utca »Jókai Mór«-utca nevet nyerjen.

*** Kinevezés.** Ritoók Zsigmond, a nagyvárad királyi ítélőtábla elnöke a vezetése alatt álló királyi ítélőtábla kerületébe Persz Ferencz díjtalan joggyakornokot díjas joggyakornokká nevezte ki.

*** Csendőrök helyett katonák.** Itt a városba már megkezdődtek a tömeges lopások, amiből azt kell következtetnünk, hogy amint a tél szigora beköszönt, rosszabbodni fog a vagyonbiztonság. A vármegyében még rosszabbak az állapotok. A napokban érkezett aggodalmat keltő jelentés a béli és tenkei járás szomorú közbiztonsági állapotairól, most pedig a központi járási főszolgabíró intézett nem kevésbé ijesztő előterjesztést az alispánhoz. Nagy Márton főszolgabíró az alispánhoz intézett jelentésében rámutat, hogy a központi járás területén a télen előre áthatólag megrendítő lesz a közbiztonsági állapot, a nép nyomora folytán. Ennek megállítására vagy csak csökkent sére is, nem áll rendelkezésére a szükséges erő. Az egész járásban összesen csak 11 csendőr teljesíti a közbiztonsági állapotot. Ez pedig elenyészően csekély. A főszolgabíró kéri, hogy ezeken az állapotokon vagy a csendőrség szaporításával, vagy akként kell segíteni, hogy a télen a csendőrök mellett a honvédségtől vagy a 37. gyalogezredtől kirendelt katonák teljesítsék a közbiztonsági szolgálatot. Valami megoldást kell találni, mert különben egymást érik a bűnesetek a megyében. A szegény nép éhez, nyomorog, az éhség pedig rossz tanácsadó.

*** Elfogott tolvaj.** Lapunk tegnapi számában megemlékeztünk arról, hogy Szabó Dániel cipészességét Kóta Imre ácsból 500 korona készpénzt ellopott s azután Aradra szökött. A rendőrkapitányság távirati uton kereste meg az aradi rendőrséget, hogy tartóztassa le az ott időző tolvajt. Szabó részét vehette a rendőrség táviratának, mert hamarosan megugrott Aradról Gyulára, hol azonban már rendőrök várták s még az állomáson letartóztatták a szökésben levő tolvajt. Megmotozása alkalmával a lopott pénz nagyrészt megtalálták nála. A nagyvárad rendőrség intézkedett, hogy az elfogott Szabó Dánielt megfelelő fedezettel Nagyváradra hozzák.

*** Ifjúsági előadások a színházban.** Nagyvárad város színügyi bizottsága felhívta Somogyi Károly színigazgatót, hogy már a most folyó színi évadban kezdje meg az ifjúsági előadásokat, az iskolák növendékei számára. Somogyi Károly készséggel teljesíti a bizottság kívánságát s ezt annál inkább teheti, mert biztos jövedelmet hoz. A színügyi bizottság a részletek megbeszélése céljából értekezletre hívta meg a középiskolák és a honvédhadapródiskola igazgatóit, illetve parancsnokát, valamint a sajtó képviselőit. Az értekezlet holnap, pénteken délután 3 órakor lesz a városház kistermében.

*** Ujonz, ki ellensége a militarizmusnak.** Érdekes hírt jelentenek Olmützről. Egy német ujonz, amikor most fel kellett esküdnie, előlegesen kijelentette, hogy erre

nem hajlandó, mert ő a militarizmust nem tartja összeegyeztethetőnek lelkiismeretével. A tisztek megkísérelték szép szóval lebeszélni az ujonzot e világnézetéről, ez azonban állhatatos maradt és mikor az ujonzok a gyakorlótéren felelősködtek, ő mozdulatlan maradt. Az ujonzot hadbíróóság elé állítják.

*** Ellopott tyukok.** Mihály István vasuti raktárnok, Kolozsvári-utcai 43. szám alatti csirkeóljából az éjszaka tizenkét tyukot loptak el. A tolvaj még el is vágta a tyukok nyakát, miket ott hagyott. 9 darabot azonban éppen hagyott vissza Nyomozás folyamatban.

Az ujonnan átalakított

és megnagyobbított áruházaiban

Egy pár női (kalucsn) sár cipő 2 kor. 40 fill.

Egy pár finom férfi sár cipő dupla kéreg és dupla talppal 4 koronáért

egyedül

REICHARD áruháza

czégnél Főutczán kapható.

Ugyanott raktáron vannak már a legdivatosabb

őszi és téli KALAPOK.

eredeti AMERIKAI CZIPŐK, téli

KESZTYÜK, alsó ruhák és férfi

FEHÉRNEMÜEK

melyek szintén legolcsóbb árban árusítatnak.

REICHARD-áruháza

Fő-utca.

x Hangverseny a Royalban. Ma csütörtökön és holnap pénteken este Rácz Károly debreczeni 20 tagból álló zenekara a Royal-kávéházban hangversenyt rendez.

x Van szerencsém a n. é. közönség szíves tudomására hozni, hogy a körösparti vendéglőmben, melyet a mai kor igényeinek teljesen megfelelőleg rendeztem be. Jó ételekről és kitűnő italokról gondoskodva van. Minden este elsőrendű cigány zene, friss csapolású Dréher sör, zóna reggelik, hideg és meleg ételek minden időben pontos kiszolgálás és olcsó árak mellett kaphatók. Nyári és téli kényelmes fedett helyiségeim módot nyújtanak a legkényesebb igényeket kielégítenem. Midőn ezt a n. é. közönségnek b. tudomására hozom azon szerény óhajomnak adok kifejezést, hogy úgy mint a jelenben, a jövőben is minél számosabb b. látogatóikkal engem továbbra is megtisztelni szíveskedjenek. Kiváló tisztelettel Szabó Gyula, vendéglős. Abonensek felvételnek.

x Sétahangverseny, A Kereskedelmi Csarnok dísztermében ismét kezdetét veszi az uri körökben annyira kedvelt sétahangverseny, melyet a 37-ik gyalogezred 45 tagból álló zenekara rendez, az első sétahangverseny folyó hó 13-án, **vasárnap délután lesz.** Buffet és uzsonna felszolgálásáról gondoskodva van. Belépti díj 50 fillér.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor:

Csütörtök: Gésák, operett.

Péntek: Bánk-bán, Katona halálának évfordulója.

Szombat: Dunanan apó és fia utazása.

Vasárnap: Az uzsai gyöngy, népszimnő.

Hoffmann meséi.

Nagyobb közönség gyűlt egybe, mint reméltük. Akárhányszor is adták már ezt a darabot Nagyváradon, az igazi értékes zene mindig vonzerőt gyakorol a zeneértő közönségre. Már pedig Hoffmann meséi az Offenbach-zene egyik legértékesebb gyöngye. A meglehetősen bizarr mese lejárhatja magát, az operettet azért fenn fogja tartani pompás zenéje mindaddig, míg színházba járnak az emberek.

Az előadásnál udvariasságból a vendégé, Váradi Aladár zenetanáré az elsőség, a ki erre az estére ismét egykori karmesteri székebe ült. A mióta e helyet elhagyta, haladt és fejlődött. Aktív karmester korában sohasem vezényelt ily biztonsággal és erővel. Az igaz, hogy most alaposabban kiképzett zenekar élén is állott.

A hármass női főszerep Vlassák Vilmának hozott sok tapsot, elismerést. A legmagasabb hangokhoz nem volt ugyan diszponálva, a mi többször kissé érezhetően adatott füleink tudomására, — egyebekben azonban éneke lágy, kellemes csengésével, hajlékonyságával és iskolájával teljesen megérdemelte a zajos tetszést, sűrű tapsokat. Békefinél (Hoffmann) megint csak a teljes gőzzel kívánni akart magas hangok okoztak diszharmoniót, különben pompásan énekelt s igen jól játszott szerepében. Horváth Kálmán és Rédei énekben is, játékban is a tavalyi szép sikert érték el. Az előadás színvonalán állott teljesen Szathmáry, Bérczi, Bognár, Pogány Janka, Cseh Ferencz éneke, valamint az ének- és zenekar is.

Dr K. A.

Gésák. Ma csütörtökön Sidney pompás operettje a Gésák kerül színre elsőrendű szereposztásban.

Változás a műsorban. E heti, ugymint a péntek és vasárnapi két darab megváltozik, amennyiben szombaton a tavalyi színiidény egyik legvonzóbb darabja, A bajusz kerül színre, s a Dunanan apó és fia utazása szombatról vasárnapra tetetik át.

EGYESÜLETEK.

A kath. kör ülése. A nagyvárad kath. kör választmánya ma, csütörtökön, november 10-én este hat órakor a kör helyiségében ülést tart.

TÁVIRATOK.

A háború.

Budapest, nov. 9. (Saját tud. távirata.) Az orosz sajtó azt teszi, amiről eddig hallani sem akart: feladja Port-Arturt, illetőleg a reményt. Egy tegnapi távirat azt jelenti, hogy az orosz katonai sajtó előkészíti a nyilvánosságot Port-Artur elestére.

Tény az, hogy a vár megtartására Stösselnek nem lehet reménye, miután az Erlungsan a japánok kezére kerül, az erőd elfoglalásával nyitva van a japánoknak az ut északról, délről pedig Togo admirális csatahajói uralják az öblöt. A Chicago News harczteri tudósítója különben ki Port-Arturból Nagarisba érkezett, a következőket beszéli:

— Miután egy orosz torpedóhajón a portarturi kikötőbe jutottunk, megnéztük a Perezvjet-et és azután a Baján-t. Mindkét hajó erősen megrongálódott, A Baján kapitánya a balti flottáról tudakozódott és mikor megtudta, hogy még nem indult el, nyíltan fejezte ki kétségbeesését. A tudósító összesen tizenhat hadihajót látott a kikötőben, melyek közül egy sem volt

leszerelve, csak a kisebb ágyukat s a gépágyukat szállították partra.

A japánok golyóitól leginkább a ruhák szenvednek. A városban rend és nyugalom van. Az üzletek nyitva vannak, a gyermekek az utcán játszanak és a tisztek az asszonyokat biciklizni tanítják, mialatt fejük felett bombák repkednek. Stössel csak a csikágói újságirótól tudta meg azt, hogy a japánok Kuropat-kint megverték. — A tábornok erre így kiáltott fel:

— Akkor nem marad egyéb hátra, mint-hogy meghalunk, vagy a makajumai börtönbe vándoroljunk.

Stössel ezután tudakozódott Kuropatkin vereségének terjedelméről, de a helyőrségnek az egész dologról nem volt szabad tudni semmit. Reggelizés közben Stössel háza előtt szétrobbant egy bomba s a ház összes ablakai betörték, de a társaság semmibe sem vette és Stössel még csak megkezdett mondatát sem szakította félbe. Senki sem törődik már a bombákkal, annyira megszokták.

Hogy Port-Arturban nem ilyen rózsás a helyzet s hogy a csikágói újságíró sok mindent optimistikusan látott, bizonyítja egy másik távirat, hogy az erődöt védő katonák nagyon rossz sorsukkal nincsenek megelégedve. Egy katona, ki ezt a tudósítót közölte, azt állítja, hogy az ő hadosztálya nyolczszáz főre apadt le.

A mandzsuriai harctéren minden csendes. A két ellenfél készülődik a nagy csatára és a tél fogadására.

Legujabb hírek.

London, nov. 9. Mukdenből táviratozzák, hogy a japán és orosz sereg a Lian folyónál ugyszólván kódobásnyira áll egymástól. Baniaputsenél 400 méternyi távolság a két ellenséges sereg között, a két sereg vége pedig egy faluban volt elszállásolva.

Csifu, nov. 8. November 4-ike óta szakadatlan harcok folynak Port-Artur körül; a japánok egymástán elfoglalják az egyes erődítéseket és most már félmértőldnyire megközelítették az oroszokat. Csak az Arany-hegy két nagyobb erődítése van még az oroszok kezében, a kik már a kínai városrészt teljesen feladták. Tegnap délután erős támadást intéztek a japánok a Liaotschan-erőd ellen; szuronyharcra került, de végül a japánoknak vissza kellett innen vonulniok. Ma reggel ismét megújult a támadás és sikerült a Tikusan-erődöt megszállani. A harc a legnagyobb elszántsággal mindkét oldalról most is folyik.

Menekülnek az oroszok.

Dalni, nov. 9. Japánból ismét 40.000 ember érkezett, kik részben Mandzsuriában, részben Port-Artur alá mennek. A csifui orosz konzul 40 bárkát bérelt és Port Artur felé küldötte; hír szerint ezeken a bárkákon me-

nekülnének el az ostromlott vár tisztszei. A «Baján» pánczélost granátlovás érte, melytől igen erősen megsérült.

A visszahitt vezér.

Pétervár, nov. 9. Alexejev helytartó holnap ideérkezik.

Port-Arthur végnapjai?

Csifu, nov. 9. Port-Arthur ostroma éjjelnappal szakadatlanul folyik. A japánok — ugylátszik — most már csakugyan emberáldozatra való tekintet nélkül akarják bevenni a várost, melyet az oroszok egyetlen nagy hadvezére, Stössel tábornok és megfogott, megtépett, kiéhezett katonái védenek. Ide érkezett jelentések szerint a japánoknak roppant veszteségei voltak szombat óta.

A jelek arra mutatnak, hogy Port-Artur körül igen nagy területek vannak aláaknázva és az aknákat villamos huzalok közvetítésével a belső várból lehet felgyújtani. Szombatról vasárnapra virradó éjjel négy akna robbant fel a Pejusan, Jocsesyn és Wanghiensan-erődök közelében, amelyeket a japánok iszonyu erővel és enerzsiával ostromoltak. Három akna aránylag kevés kárt tett a japánokban.

A negyedik azonban a Pejusan-erőd előtt éppen akkor robbant fel, amikor egy nyolczszáz emberből álló japán csapat odaért. Ezek közül alig menekült meg husz-huszonöt ember, a többi mind elpusztult. Mindamellett mind a három erődöt még azon éj folyamán bevették az ostromlók. Az oroszok helyzete iszonyu. Ellentállási képességük a minimumra szállt alá. Itt minden perczen várják Port-Arthur elestének hírét.

KÖZGAZDASÁG.

A cukorárak emelkedése. Prágából írják, hogy az a rohamos áremelkedés, mely a cukorpiacson a legutóbbi időben észlelhető, jórészt azokra az alacsony termésbecslésekre vezethető vissza, melyeket a cukorgyárosok nemzetközi statisztikai egyesülete állított össze az idej várható termésről. Az amugy is kifejezésre jutott emelkedő irányzat az igen alacsony termésjelentések következtében egyszerre rohamos áremelkedéssé változott úgy, hogy a nyerscukor ára mult héten 27 koronáról 30 koronára, a finomított cukor ára 71 koronáról 74 koronára szökött fel, mely árak mellet jelentékeny kötések történtek.

Nagyváradai hetivásár.

A nagyváradai piacon 1904. november hó 7-ik napján tartott vásárban eladott természetmennyek és élelmi szereknek árjegyzéke:

Tiszta buza 18.40 18.20 18.— Kétszeres

buza 14.60 14.40 14.20 Rozs 14.80 14.60 14.40. Árpa 14.80 14.60 14.40. Zab 14.40 14.20 14.—. Tengeri 14.80 14.40 14.—. Borsó 38.—. Lencse 44.—. Bab 31.—. Köleskása 26.—. Burgonya 8.40. 100 kiló lángliszt 32.40. Zsemlyeliszt 31.60. Fehérkenyerliszt 31.20. Barnakenyerliszt 29.20. Széna fuvarral 9.—. Szalma fuvarral 2.—50. Szózt szalonna 128.—. Zsup-szalma —20. A'om-szalma —14. 1 köbméter búkkfa 5.—80. Tölgyfa 5.60. Cserfa 6.20. 1 kiló marhahus I. o. —96, 1 kiló marhahus II. o. —80, 1 kiló marhahus III. o. —72. 1 liter ó-bor 1.—, 1 liter uj-bor —80, 1 liter pálinka —72, 1 liter szilvapálinka 1.60, 1 liter szesz 2.—. 1 mm. kőszó 21.50. 1 mm. nyers faggyu 50.—. 1 mm. olvaszt. faggyu 70.—. 1 mm. szappan 50.—. 1 mm. birka gyapju ——. 1 mm. magyar gyapju ——. 1 hltr. ó-bor 64.—. 1 hltr. ujbör 38.—. 1 mm. mész 1.80. 1 mm. kemény faszén 3.20. 1 mm. puha faszén 3.—. 1 hltr. kendermag 28.—. 1 hltr. köles ——. 1 hltr. repeze ——. 1 hltr. dió 26.—. 1 hltr. mogyoró ——. 1 hltr. aszalt szilva 24.—. 1 kg. savanyu káposzta ——. 1 kg. szalonna nyers 1.52. 1 kg. sertéshus —64. 1 kg. vereshagyma —18. 1 kg. foghagyma —54. 1 kg. bors 2.40. 1 kg. paprika 6.—. 1 kg. barna kenyér —24. 1 li'er köölaj —44.

Értéktőzsde.

Budapest, nov. 9.

Os rákhitelrészvény — — — 10.16
Magyar hitelrészvény — — — 786.—
Leszámloló bank — — — 463.—
Rimamurányi — — — 530.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1904. nov. 9.

Magyar aranyjárdék 4% — — — 119
Magyar koronajárdék 4% — — — 98.10
Magyar koronajárdék 3 1/4% — — — .89
Magyar földtehermentesítési kötvény 4% 98.35
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény 98.50
Magyar nyereség sorsjegy-kölcson — 20.9—
Titza-szab. és szegedi sorsjegy-kölcson — 16.2
Osztrák járdék papirban — — — 99.50
Osztrák járdék ezüstben — — — 100.—
Osztrák járdék aranyban — — — 119.50
Osztrák korona járdék — — — 99.75
1860. oszt. államsorjegyek — — — 154.75
Osztrák mgyar bankrészvény — — — 16.30
Magyar hitelbank részvény — — — 7.9250
Osztrák hitelbank intézeti részvény — 6.7850
Osztrák-magyar államvasuti részvény — 652.25
20 frankos arany (Napoldor) — — — 19.05
Német birodalmi márka — — — 117.60
London vista — — — 239.40
Páris vista — — — 95.27
20 márkás arany — — — 23.50

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

FO-ÜZLET: Zöldfa-utca, a Zöldfa-kávéházzal szemben.

főüzlet:
Zöldfa kávéházzal
szemben

Szabó Testvérek

fióküzlet:
Zöldfa sörcsarnok
mellett

rőfös és női divat áruháza Nagyvárad Zöldfa utca

Nagy választék valódi cosztüm kelmékben Czipelinek női posztók, cheviottok, ruha es blouse selymek velour és legfinomabb czérna barchettekben.

Költözködési idényre:
Függönyök, szőnyegek, ágygarnitúrák s házilag készített paplanok és madraczok feltűnő olcsó árakban.

FIÓK-ÜZLET: Zöldfa-utca, a Zöldfa-sörcsarnok mellett.

FINOM KISZOLGÁLTATÁS.

SZOLID ÁRAK.

Diószeghi István

órás és ékszerész

Nagyvárad, Kossuth-(Sas)-utca

(Hajnal-palota.)

Elvállal:

929.

órákat, ékszereket

javitás végett.

Jutányos és lelkiismeretes kiszolgálás.

Óra és ékszer raktár.

Magyar műbutorgyár

részvénytársaság.

Gyártelep: BÉKÉSCSABÁN. Gyári-
raktár: NAGYVÁRADON,

Szent László-tér, a holdas templom mellett.

Saját készítésű elegáns asztalos
és kárpitos

BUTOROK

modern stílusban, gazdag választék-
ban, yári árban.

Szolid, szabott árak!

Árverési hirdetmény.

Nagyvárad város tulajdonát képező
lövésártéren levő, ugynevezett «Szeles
kocsmá» bérbeadása céljából 1904. évi
december hó 1-ső napján d. e. 10 óra-
kor a városház nagytermében árverés
fog tartatni.

A nevezett kocsmáépület bérletének
kikiáltási ára 520 korona s az árverési
feltételekben körvonalozott egyéb mellék-
szolgáltatások:

Árverelni szóval, vagy írásban zárt
ajánlat útján lehet.

Bánatpénzül a kikiáltásiár egynegyed
része vagyis 130 korona teendő le kész-
pénzben, vagy óvadékképes értékpapírok-
ban; a bánatpénz zárt ajánlat esetén ahhoz
csatolandó, szóbeli árverelő által pedig

az árverési küldöttség elnökének fize-
tendő, illetve teendő le.

Zárt ajánlatok a fent kitett határ-
időig alulírott kezeihez adhatók be.

Árverelőket tett ajánlatuk azonnal,
ellenben Nagyvárad városát csakis az ár-
verés eredménye felett hozandó határo-
zatának jogerőre emelkedésével kötelezi.

Árverelő annak elismeréséül, hogy
jelen feltételeket ismeri s azokat magára
nézve kötelezőknek elfogadja, az árverés

megkezdése előtt aláírni, illetve zárt aján-
lattevők részéről ezen körülmény az aján-
latba világosan kiteendő.

Az árverési feltételek alulírott hiva-
tatos helyiségében a hivatalos órák alatt
megtekinthetők.

Kelt Nagyváradon 1904, november
hó 7-ik napján.

Komlóssy József.

j. és g. tanácsnok mint az árverelő
küldöttség elnöke.

Sz. KOCSIS JÁNOS

férfi szabó,

NAGYVÁRAD, Szent László-tér. a „Sas” kávéház
mellett

V an szerencsém az **uri közönség** figyelmébe ajánlani
férfi szabó-üzletemet,

a hol a legfinomabb *hazai, angol és francia* szövetekből legújabb
divat szerinti öltönyöket és felső kabátokat a legolcsóbb áráért készítem.

Tisztelettel:

606

SZ. KOCSIS JÁNOS, férfi szabó.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

értési a n. érd. izzólámpa körtéket tart raktáron 3. legfeljebb 3-4 watt fogyaszt-
közönséget, hogy tással gyertyánként, melyek legolcsóbb áro-
kaphatók. **A sima izzólámpa ára darabonként 72 fillér,** homályos (matt), színes,
fényképező-lámpák és mindenemű izzólámpa különlegességek ugyancsak kartell áron
kerülnek eladásra. Ugyanott kaphatók **nerst-lámpák és osmium-lámpák** gyer-
gyánként 1-5 watt fogyasztással.

Csillárok, és villamos motorok eredeti gyári
ívlámpák árák mellett

kaphatók. A villamos mű igazgatósága elvállalja

— *v i l l a m o s v i l á g i t á s i* —

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló
szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árák mellett.

Nagyobb megrendeléseknél megfelelő engedmény. Költségvetések ingyen.

Miért tett oly hírnévre szert Nádor Henrik és

Társaság egész Biharmegyében?

Mert

czipő-raktára a legnagyobb az egész Biharme-
gyében!

Mert

minden vevő oly czipőt kap, mint a milyet
kiván!

Mert

a legfinomabb kivitelű áruk a legszolidabb árák
mellett kézről-kézre mennek!

Mert

minden czipő, mielőtt eladásra megyen, a leg-
nagyobb vizsgálat alá lesz véve!

Szabott árak!

936.

Mert

a szolid kiszolgálása **NÁDOR HENRIK és**
TARSA cégnek ma már úgy szólván példa-
beszéddé vált!

Mert

versenyképességére nézve a cég megközelít-
hetetlen!

Mert

telefonon való megrendelések ugy-helybeli, mint
vidékiek részére a legpontosabban és gyorsan
eszközöltnek!

Vidéki és helybeli telefon 63.

Csak
szerda, csütörtök és szombaton
a következő cikkek lesznek
mesés olcsó árban kiadva:

1 ruhára posztó	frt. 1.08
1 ruhára szövet, jó minőség »	1.37
1 ruhára siebelin finom »	3.—
1 vég vászon	3.25
1 » jobb vászon	4.—
1 » legjobb, női ingekre is alkalmas	5.25
1 drb. női téli alszoknya »	.85
1 » női bugyigó	.63
1 ágylé szőnyeg 29 kr.-tól feljebb	
1 ágylé	65 »
1 ablak függöny gyapjú 98 »	»
1 drb. törölköző	5. »
Tennist barchet mtr. 14 »	»

Telcsér Mátyás

divatruházában Zöldfa-utca

918

Szt.-László-tér.

Hirdetések felvételnek
a legjutányosabb árban a lap
kiadóhivatalában.

Olcsó kölcsön.

Tisztelettel értesitem a pénzkölcsönt kérő t. feleket, hogy Mészáros utca 2. sz. a. (Köröspart, Stiedl-féle ház, szemben a Rimanóczy szállodával)

bankbizományi és hitelforgalmi irodát

nyitottam. A pénzpiacz terén banktisztviselői és 12 éven át volt takarékpénztári titkári állásomban nyert bő tapasztalatok, valamint előkelő bankok képviselete alapján:

1. leszámítottak váltókat;
2. folyó számlahitel nyújtatok;
3. Jelzálog és hosszú törlesztéses kölcsönöket (melyekben a tőke és kamat is ben foglaltatik) 10—50 évre a lehető legrövidebb idő alatt és legalacsonyabb kamattal, mellet minden előzetes díj és költség nélkül folyósítottak;
4. régebbi tarozásokat olcsóbb kamatu kölcsönökkel cserélek fel.

Mindenféle kölcsön ügyletben szívesen állok rendelkezésre és minden díjazás nélkül szolgálak felvilágosítással, utbaigazítással délelőtt 9—12-ig. d. u. 3—6-ig.

Tisztelettel

Faludi Ignác,

volt takarékpénztári titkár.

Telefon 424 szám

930.

Hajnal Ferencz

fűszer-, festék-, bor-, ásványviz- és
csemege-üzlete

NAGYVÁRAD, FŐ-UTCZA

Széchenyi-szállodával szemben.

Van szerencsém t. cz. vevőközönséget tisztelettel értesíteni, hogy egy nagyobb vétel

Batul almát

szereztem be Erdélyből, melyet 25, 50, 100 kilogramm vételnél 15 forintért árusítom.

Egyben ajánlom mindenemű *friss conserv halakat*, *sajtneműeket*, valamint *naponta friss főzésű Prágai sódort*, *szalámi*, *debreczeni paprikás szalonna*, *kolozsvári császárhús*.

Olasz és görcei **MARONI.**

Becsés megrendelésük esetén házhoz küldöm.

Tisztelettel

574

HAJNAL FERENCZ.

Előpataki gyógy- és borvíz forrására.

Egy liter MUST 32 krajczár.

Legnagyobb kereskedelmi- és műkertészet az országban
a nagyvárad-velencei

Műkertészeti- és rózsatelep

Kertészeti-telep:

NAGYVÁRAD-VELENCZE, 194. SZÁM.

Helyi és megyei telefon összeköttetés

Sürgöny-czim:

Műkertészeti-telep Nagyvárad.

Virág-csarnok:

NAGYVÁRAD, FŐ-UTCZA (Bazár-épület.)

Telefon összeköttetés.

A n. é. közönség b. figyelmébe ajánlja ujonnan nagyobbított és tökéletesen a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett **műkertészeti telepét és virágcsarnokát**, ahol *menyasszonyi-, nyoszolyólányi-, bál-, legyezők, mell-, fej- és ruhacsokrok, úri gomblyuk és cotillion-csokrocskák, továbbá virágházacsok, targonczák, virágkoscsik, ünnepi koszorúk, gyászkoszorúk* fölirattal vagy anélkül, babér, ficuslevél és pálmalombokból, ugyisintén *gyászjelképek, szívkeresztek, horgonykeresztek* stb. egész frissen levágott

Élő virágokból:

Csokrok: menyasszonyi, koszorulányi, bál vagy bármily alkalmi szép berlini papírtartóval **1** frttól **3** frtig.

Csokrok: atlasztartóval **3** frt 50 krtól **6** frtig.

Csokrok: a legfinomabb kivitelben finom selyem tartókban **8** frttól **12** frtig **rózsa és Caméliákból** a mi ezelőtt **15** egész **20** frtba került.

Csokrok: a legnagyobb mintáúak, a legújabb párisi minta szerint a legfinomabb selyem csipke és atlasztartókkal **18—25** frtig a mi ezelőtt **40—50** frtba került.

Ugy a helybeli, mint a vidéki megrendelések teljesítésére kiváló gond fordítottak s a pontos elküldésért szavatosság vállaltatik. Szemzés által nemesített, a leghálásabb virágzású és legkedveltebb fajokból összeválogatott **80.000 drb magastörzsű és 50.000 drb gyökérnemes (Wurzelechi) rózsa** van előkészítve. Az árak oly alacsonyak, hogy nincs az országban kertészet vagy rózsatelep, mely e tekintetben alantírt teleppel versenyre kelhetne. Árjegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szívesen szolgál

750

a Nagyvárad-velencei műkertészeti- és rózsatelep
Nagyváradon.